

Załącznik do uchwały nr XX/136/2016
Rady Gminy Stare Miasto
z dnia 31 marca 2016 r.
w sprawie przyjęcia Gminnego Programu
Wspierania Rodziny na lata 2016-2018

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA
RODZINY NA LATA
2016-2018
W GMINIE
STARE MIASTO

I. WSTĘP

Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa, stanowi jego najmniejszą, a zarazem podstawową komórkę. Jest najważniejszą grupą społeczną. Rodzina jest pierwszym i podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka. To ono tutaj nabywa wiedzy o otaczającym je świecie, panujących między ludźmi stosunkach. Uczy się wyrażać swoje uczucia (lęk, obawa, zadowolenie, gniew) oraz wartościowania co jest dobre, a co złe. Wychowują się w niej kolejne pokolenia, które w późniejszym okresie swojego życia kreują społeczeństwo. Rodzina kształtuje osobowość młodego pokolenia, postawę społeczną i wyznacza koleje jego losu. Dlatego tak ważne jest zachowanie prawidłowych ról społecznych. Tylko „zdrowa” rodzina jest warunkiem wykreowania młodego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, aspiracji, empatii jak również będzie bazą do budowania kolejnej prawidłowo funkcjonującej najmniejszej komórki społecznej.

Rozpad rodziny, niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, narastanie konfliktów powodują wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają ingerencji z zewnątrz angażując siły i środki społeczne. Długoletnie przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy wspierać rodzinę, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Należy podjąć pracę z rodziną w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Chodzi tutaj o obustronny wysiłek zarówno członków rodziny jak i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny) zmierzający do przywrócenia naturalnych więzów i normalizacji życia rodzinnego. W swoich działaniach pracownicy socjalni, asystenci rodziny mają za zadanie wspieranie i wspomaganie, a nie zastępowanie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Jednym z nowatorskich rozwiązań w systemie pomocy społecznej jest możliwość zatrudnienia asystenta rodziny do pracy na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Rola asystenta rodziny polega na całościowym wspieraniu rodziny wychowującej dzieci zagrożone wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składający się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Działania asystenta rodziny mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny, tj. rodziców, dzieci, czemu służy indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. W tym miejscu należy jednoznacznie

powiedzieć, że asystent rodziny nie przejmuje działań za rodzinę, jedynie wspiera ją w wykonywaniu określonych obowiązków jak i również w podjętych działaniach, pokazuje jakie efekty przyniesie ich praca oraz ukierunkowuje te działania w taki sposób, aby przyniosły one zamierzone efekty.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.

Aby móc kompleksowo wspierać rodziny należy stworzyć gminny program wspierania rodziny, którego realizacja należy do zadań własnych gminy.

II. PODSTAWY PRAWNE DO REALIZACJI PROGRAMU

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 z późn. zm.).

III. DIAGNOZA SPOŁECZNA

W 2015r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Mieście objął szeroko rozumianym wsparciem **373** rodziny, liczba osób w tych rodzinach – **1 101**, w tym **202** rodziny z dziećmi. Pośród nich było **76** rodzin wielodzietnych i **61** rodzin niepełnych. Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej było posiadanie niskich dochodów oraz bezrobocie.

Pośród korzystających **200** rodzin korzystało ze wsparcia w szczególności z powodu ubóstwa, **2** rodziny z powodu sieroctwa, **1** rodzina z powodu bezdomności, **61** z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, **119** z powodu bezrobocia, **76** z powodu niepełnosprawności, **55** z powodu długotrwałej choroby, **45** z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, **11** z powodu problemu alkoholowego, **1** z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Bezrobocie jest głównym czynnikiem sprawczym ubóstwa. Niesie za sobą nie tylko niedostatek ale też i negatywne skutki w zakresie funkcjonowania rodziny. Prowadzi często do zachowań dewiacyjnych w rodzinie, utrzymania nałogów, marginalizacji, obniżenia poziomu potrzeb bytowych i całokształtu bytowania. W konsekwencji generuje występowanie patologii społecznej oraz nieradzenie sobie w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych. W rodzinach takich często występuje alkoholizm, złe warunki socjalno-bytowe, problemy w zakresie opieki nad dziećmi. Złe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak odpowiedniego specjalistycznego wsparcia dla takich rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością odebrania dzieci ze środowiska naturalnego i umieszczenia ich w pieczy zastępczej.

Bezrobocie dotyka nie tylko osoby pozostające bez pracy, lecz również ich rodziny. W radykalny sposób wpływa na powstawanie atmosfery napięcia i zagrożenia, a w skrajnym przypadku może być przyczyną występowania przemocy wobec członków rodziny. Bezrobocie wpływa na sytuację materialną domowników i ich samopoczucie. Dziecko z domu trudnej sytuacji materialnej może mieć pewne ograniczenia w korzystaniu z dóbr kulturalnych. Niezaspokojone potrzeby są również źródłem uczuć zazdrości i poczucia niższości w stosunku do rówieśników lepiej sytuowanych. Trudności w społecznym funkcjonowaniu są szczególnie dotkliwe dla osób niepełnosprawnych oraz osób opiekujących się niepełnosprawnym członkiem rodziny, gdyż nie są one w stanie na równi z innymi bez odpowiedniej pomocy przystosować się do zachodzących zmian.

Poważne skutki dla całej rodziny ma także alkoholizm rodzica, który oddziałuje na wszystkich członków rodziny, a przez nadmierne koncentrowanie uwagi na problemach osoby pijącej prowadzi do zaburzeń komunikacji w rodzinie. W takiej sytuacji najważniejsze funkcje rodziny przestają być możliwe do zrealizowania. Z drugiej strony

dzieci w rodzinie alkoholowej przyjmują na siebie określone role, a przez to istnieje ryzyko przejęcia destrukcyjnych wzorców zachowań.

Równie poważne w skutkach jest wychowywanie się dzieci w rodzinie przemocowej. Oprócz uszkodzeń fizycznych, często dochodzi do długotrwałych zaburzeń emocjonalnych, stąd tak ważna jest szybka i profesjonalna pomoc osobom doznającym przemocy, jak też podjęcie działań wobec sprawcy przemocy. Występowanie przemocy w rodzinie według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starym Mieście i Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest zjawiskiem nadal często występującym, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Liczba rodzin w których wystąpiło zjawisko przemocy.

	2013	2014	2015
Liczba rodzin w których wystąpiło zjawisko przemocy	6	13	8

Dużym wsparciem dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest pomoc asystenta rodziny. Od 2011r. do 2015r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Mieście zatrudniał asystenta rodziny, którego wynagrodzenie było współfinansowane ze środków budżetu państwa w ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Również w roku 2016 rodziny mają możliwość skorzystania z pomocy asystenta.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2016-2018.

Głównym założeniem Programu jest stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia rodziny poprzez działania mające służyć:

- wspieraniu potencjału rozwojowego rodziny biologicznej na wczesnym etapie jej funkcjonowania;
- wzmocnieniu systemu gwarantującego prawidłowy proces wychowawczy oraz ochrony dzieci przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i wykluczeniem;
- poprawie funkcjonowania rodziny zagrożonej dysfunkcją;
- zapobieganiu powstawania sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz skuteczne reagowanie w sytuacjach już zaistniałych poprzez udzielanie wielopłaszczyznowego wsparcia.

Zasadą nadrzędną Programu jest ścisła współpraca podmiotów działających na rzecz dzieci i rodzin, co gwarantuje skuteczność podejmowanych działań. Zakłada się, że skuteczność działań w zakresie przeciwdziałania dysfunkcji rodziny będzie osiągnięta w szczególności poprzez wczesne podejmowanie działań profilaktycznych przed wystąpieniem problemu oraz pracę z dziećmi oraz ich rodzicami w ich środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym.

Celem działań jest zapobieganie powstawania sytuacji mających niekorzystny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny, wsparcie jej w zakresie występujących niedomagań, zabezpieczenie potrzeb, wpływanie na poprawę trybu i jakości życia, pomoc we wzmocnieniu jej wydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka.

V. ADRESACI PROGRAMU

Rodziny wychowujące dzieci oraz rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zagrożone ubóstwem, problemem uzależnienia oraz rodziny dotknięte przemocą.

VI. ANALIZA SWOT GMINNEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY.

ZALETY:

- bieżące dokonywanie diagnozy potrzeb umożliwiające modyfikacje potrzeb, identyfikację celów i możliwość ich realizacji;
- chętnie do współpracy organizacje pozarządowe, posiadające potencjał ludzki i materialny;
- wykształcona kadra (świadomość stałego doksztalcania się osób działających na rzecz dzieci i rodziny);
- dostępność usług specjalistycznych świadczonych dla ofiar przemocy w rodzinie, w tym schronienia w Ośrodku Poradnictwa Rodzinnego i Interwencji Kryzysowej w Ślesinie.

WADY:

- niechęć osób do korzystania z poradnictwa specjalistycznego, tkwienie w uzależnieniu od pomocy społecznej;
- brak aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie organizacji grup samopomocowych;
- bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie;
- ograniczone środki finansowe na realizację założonych programów, konieczność pozyskiwania środków pozabudżetowych.

SZANSE:

- nowe uregulowania prawne dotyczące rodziny (m.in. ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej);
- możliwość stosowania działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu osób i rodzin;
- kierowanie pomocy do konkretnych adresatów;
- racjonalne wykorzystanie środków finansowych;
- udział asystenta rodziny (pomoc rodzinom przeżywającym trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych).

ZAGROŻENIA:

- niewystarczające środki na realizację wdrażanych ustaw;
- częste zmiany w systemie prawnym w szczególności w zakresie pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych;
- niskie progi dochodowe uprawniające do świadczeń z systemu zabezpieczeń społecznych;
- rozszerzenie zjawisk patologicznych (przemoc, narkomania, alkoholizm, uzależnienia);
- uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia biedy”.

VII. CEL GŁÓWNY:

Pomoc rodzinie znajdującej się w sytuacji kryzysowej w dążeniu do odzyskania równowagi, funkcjonalności i autonomii, poprzez takie działania jak:

- 1) **rozpoznanie zagrożeń dotyczących podstawowych potrzeb i zapewnienie bezpieczeństwa członkom rodziny, próby zatrzymania sytuacji powodującej kryzys;**
- 2) **określenie rangi poszczególnych problemów;**
- 3) **zapewnienie podstawowej wiedzy o zdarzeniach, możliwym jego przebiegu, skutkach;**
- 4) **ujawnienie, identyfikacja problemu, najczęściej maskowanego;**
- 5) **pomoc w akceptacji nieuniknionych, dokonujących się zmian;**
- 6) **identyfikacja zasobów własnych rodziny, identyfikacja zasobów zewnętrznych;**
- 7) **łączenie członków rodziny w koalicje służące rozwiązaniu problemu;**
- 8) **skierowanie do specjalistycznej pomocy po ustaniu działania czynników eskalujących kryzys.**

VIII. CELE SZCZEGÓŁOWE I DZIAŁANIA.

1. Systematyczne działania ukierunkowane na rodziny dysfunkcyjne.

Działania:

- 1) Docelowe i doraźne wsparcie finansowe, psychologiczne i terapeutyczne.
- 2) Wdrażanie programów resocjalizujących w celu zmiany stylu życia i nabycia umiejętności radzenia sobie.
- 3) Praca z rodziną poprzez prowadzenie pracy socjalnej przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej.
- 4) Empatia, edukacja i szeroka wiedza o problemach rodziny, ścisła współpraca z placówkami wsparcia dziennego.
- 5) Szczególna troska o osoby wykluczone społecznie – objęcie opieką socjoterapeuty, pedagogów i kuratorów.
- 6) Monitorowanie wdrożonych działań wobec rodzin, w których dominuje syndrom wyuczonej bezradności oraz rezygnacja z aktywności służącej poprawie sytuacji.

2. Prowadzenie działań ukierunkowanych na bardziej adekwatną pomoc rodzinom i dzieciom.

Działania:

- 1) Profesjonalne doradztwo w obszarze gospodarowania własnym budżetem, wyborze szkoły, praktyki stażu.
- 2) Zapewnienie stałej pomocy asystenta rodziny oraz pracowników socjalnych .
- 3) Mobilizowanie wszystkich członków rodziny do podejmowania konstruktywnych działań.

3. Poprawa funkcjonowania rodziny zagrożonej dysfunkcją i rodziny dysfunkcyjnej.

Działania:

- 1) Diagnozowanie problemów rodzin i dziecka poprzez pracę z rodziną.
- 2) Monitorowanie sytuacji rodzin zwłaszcza niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych, stosujących przemoc.
- 3) Tworzenie rejestru dzieci zagrożonych umieszczeniem w zastępczych formach opieki.
- 4) Opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach przez Zespół Interdyscyplinarny.

IX. PARTNERZY

Realizatorem programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Mieście w partnerstwie z jednostkami organizacyjnymi i innymi instytucjami, które w swoich zadaniach statutowych mają pomoc i wspieranie dziecka i rodziny:

- Urząd Gminy w Starym Mieście;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Koninie;
- Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w Starym Mieście;
- Sąd Rejonowy w Koninie wraz z kuratorami zawodowymi i społecznymi;
- Oświata (szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie);
- Placówki służby zdrowia;
- Policja
- Organizacje pozarządowe.

X. PRZEWIDYWANE EFEKTY

- stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze;
- zminimalizowanie negatywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży;
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego dzieci i rodzin;
- ograniczenie powstawania sytuacji kryzysowych rodzin wymagających interwencji;
- ochrona dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja programu będzie odbywać się w zakresie posiadanych środków budżetu gminy, budżetu państwa oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

XII. MONITORING I EWALUACJA

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się sprawami rodziny. Monitoring będzie polegał na pozyskiwaniu informacji i danych od podmiotów realizujących poszczególne zadania, co umożliwi wgląd w zakresie podejmowanych działań, ich analizę oraz ocenę skuteczności. Analiza i ocena zebranych informacji pozwoli na planowanie dalszych działań oraz doskonalenie działań dotychczas ustalonych.

XIII. PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny zakłada tworzenie optymalnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin na terenie Gminy Stare Miasto oraz poprawy stylu i jakości ich życia. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny a rodzinie będą stwarzane możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększy jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku i poczucie odpowiedzialności przy wykorzystaniu też własnej aktywności i potencjału jaki posiada. Ważnym elementem powodzenia w zakresie realizacji Programu jest ścisła współpraca podmiotów zajmujących się sprawami rodziny i podejmowanie interdyscyplinarnych działań.

PRZEWODNICZĄCA RADY

Terencja Kola
Halina Jurajska